

Darius Kundrotas

Pauliečiai

Pauliečiai

*...Šviesa nušvinta tamsoje
ir išvaduoja žmones
iš tamsybės valdžios...*

Nusikelkime į tamsiuosius viduramžius, kai bet koks Dievo žodžio šviesulys būdavo užgniaužiamas religijos neteisumu. V-XV amžiuose valdžia buvo Romos katalikų rankose, ja buvo piktnaudžiaujama visokiais įmanomais būdais: persekiojimais, turto atiminėjimais, prievarta, žiauriais kankinimais, žudynėmis. Visi, kas nesilaikydavo oficialaus RK mokymo ir tradicijų, buvo laikomi eretikais ir patekdvo į persekiojamųjų sąrašą. Eretikų buvo daug: albigiečiai, valdai, katarai, bulgarai, bogomilai ir kiti. Visus juos vienijo Dievo žodis, Biblijos mokymas ir gyvenimas jos principais.

Biblijos tiesa išlaisvina žmonių protus ir širdis iš religijos tamsybės, prietarų ir tradicijų, todėl to meto žmonės nesibaimino religijos įbauginimų ir atmetė bet kokią jos tarpininkavimą tarp kunigų

ir Dievo. Išlaisvinti iš RK religijos melo, žmonės patys laisvai galėjo priėti prie Dievo per vienintelį tarpininką – Jėzų Kristų, kaip moko Biblija.

Tiesa žmones padarė laisvais, nepriklausomais nuo bet kokio religijos melo. Visa tai labai siutino religinę Romos katalikų bažnyčią, kuri kūrė įvairius būtus ir nebūtus dalykus apie Biblijos skelbėjus, juos visaip šmeižė, kraipė jų istoriją, jų mokymą ir vadino juos įvairiais vardais. Liūdniausia yra tai, kad dėl tironiškos Romos katalikų valdžios išliko labai mažai to meto tikinčiųjų raštų, pagal kuriuos būtų galima objektyviau vertinti tikinčiųjų tikėjimą ir jų kasdienybę. Katalikų valdžia ne tik persekiojo ir žudė Biblijos skelbėjus, bet ir naikino visus jų raštus, tame tarpe ir NT rankraščius. Todėl apie katalikų taip vadinamus „eretikus“ mes sužinome tik iš pačių persekiotojų ir iš katalikiško požiūrio besilaikančių istorikų. Deja, bet visais laikais istoriją rašo valdovai ir laimėtojai, o šiuo atveju – Romos katalikų bažnyčia. Dauguma bažnyčios ir krikš-

čionybės istorijos knygų parašytos katalikų ir jų šalininkų.

Iš visų „eretikų“ buvo viena grupė, verta didžiausio dėmesio ir padariusi didžiulę įtaką tolimesnei Biblijos tikinčiųjų raidai ir pačios Biblijos platinimui. Susipažinkime su jais. Tai pauliečiai. Taip juos vadino RK bažnyčia. Iš vardo aišku, kad pauliečiai kildinami iš apaštalo Pauliaus. Apie juos, kaip ir apie kitus, rašė RK istorikai, sutapatindami juos su kitais panašaus nekatalikiško tikėjimo tikinčiaisiais.

Pauliečiai savo pažiūromis buvo tapatinami su filosofu Markionu, gyvenusiu I-ame amžiuje po Kristaus. Pasak kritikų, Markionas tikėjo, kad Jėzus buvo Dievo siųstas Gelbėtojas, o pagrindinis apaštalas buvo Paulius. Jis neigė Senąjį Testamentą, Izraelio Dievą ir atmetė viską, kas susiję su žydiškomis idėjomis. Paulius jo akyse buvo didesnis už 12 apaštalų. Markionas laikė Paulių didžiausiu įstatymo priešu ir geriausiu Evangelijos skelbėju. Markionas buvo įsitikinęs, kad Jėzus buvo atėjęs du kartus: pirmąjį – kentėti ir mirti ant kryžiaus, o

antrąjį – kad pasirodytų Pauliui ir jam atskleistų tikrąją kryžiaus prasmę. Jis manė, kad danguje Paulius sėdi Kristaus dešinėje, o pastarasis – Tėvo dešinėje. Buvo taip vadinama Markiono Biblija: Luko evangelija ir 10 apaštalo Pauliaus laišku.

Iš to, ką apie Markioną kalbėjo ir rašė kritikai, susidaro įspūdis, kad jis buvo apaštalo Pauliaus sekėjas. Kaip pagonių apaštalas ir rašė: „sekite paskui mane“. Markionas atpažino išskirtinę pagonių apaštalo Pauliaus apaštalybę, atskirą nuo 12 Izraelio apaštalu, kaip moko pati Biblija. Apaštalas Paulius rašė tikintiesiems, kad jie yra mirę įstatymui, kuris yra pašalintas, prikaltas prie kryžiaus. Kristaus kūnui Dievas nedavė Mozės įstatymo ir neliepė laikytis to, kas parašyta Izraelio tautai Senajame Testamente bei keturiose evangelijose.

Dauguma ano meto kritikų, tame tarpe ir šiandieninės krikščionybės dievinami „bažnyčios tėvai“, kritikavo Markioną ir visus tuos, kurie laikėsi pastarojo įsitikinimų. O ir šiandien didžioji krikščionių dalis labai skeptiškai žiūri į

tuos, kurie pripažįsta išskirtinę Pauliaus apaštalybę ir jo skirtingą mokymą, bei juos kaltina, neva jie garbina Paulių ir tiki tik dalimi Biblijos, t.y., tik Pauliaus laiškais. Taigi pauliečiai, kaip ir Markionas, pripažino tai, ką Dievas buvo atskleidęs visoms tautoms tikėjimo klusnumui. Kristus išgelbėjęs Paulių paskyrė jį būti pagonių apaštalu, visam pasauliui pristatančiu naują mokymą apie naują sutvėrimą – Kristaus kūną, – kurio žmonija anksčiau nežinojo. Tą naują mokymą, skirtą Kristaus kūno bažnyčiai, Paulius užrašė savo laiškuose kaip Viešpaties įsakymą (1Kor 14, 37). Tas mokymas naujas, atskiras nuo Izraeliui duoto įstatymo, nuo Jėzaus mokymo, nuo 12 Izraelio apaštalu skelbimo, nes jo iki Pauliaus atsiradimo niekas nežinojo (Ef 3, 1-9; Rom 16, 25-26). Todėl Paulius savo laiškuose ragina „sekti paskui jį“, paklusti jam atskleistam Kristaus mokslui.

Taigi Markionas ir pauliečiai pakludami Pauliaus mokymui ne Paulių aukštino ir ne Izraelio Dievą atmetė, o pakluso naujam Dievo mokymui ir Jo

siųstam pagonių apaštalui. O kadangi Romos katalikai, „bažnyčios tėvai“ ir dauguma krikščionių Rašte nematė ir vis dar nemato Pauliaus išskirtinumo, todėl neteisėtai šmeižė Pauliaus mokyimo pasekėjus ir juos vadino eretikais.

Pauliečių istorija buvo ne visai objektyvi, nes visi jų raštai buvo naikinami, o apie juos rašę kritikai juos vadindavo įvairiais vardais, todėl susekti juos gana sudėtinga. Visgi istorikai, rašę apie Bizantiją ir Romos imperijos žlugimą, nemažai parašė ir apie pauliečius, nes pastarieji tuo laikotarpiu buvo labai išgarsėję ir, nori nenori, pateko į istorijos puslapius.

Pauliečių žemės

Pauliečiai gyveno dabartinės Turkijos, Armėnijos, Sirijos žemėse ir teritorijoje palei Eufratą. Visa tai priklausė ano meto Bizantijos imperijai. Daug pauliečių gyveno ir Armėnijoje, Melitenės ir Teodosiopolio miestuose, iš kur VIII amžiaus viduryje juos ištrėmė imperatorius

Konstantinas, pravarde Kopronimas, irgi prigimtimi armėnas. Šis imperatorius išgabeno juos į Konstantinopolį ir Trakiją, kas pradėjo jų mokymo sklaidą kaimyninėje Europoje. Peržvelkime keletą istorinių fragmentų iš pauliečių gyvenimo.

Pauliečiai Bizantijoje

Kai 653 metais musulmonai nugalėjo Siriją, vienas armėnų kilmės diakonas grįžinėdamas iš nelaisvės į Siriją užsuko į Mananalio miestelį, netoli Samasatos, pas tokį Konstantiną. Atsidėkodamas Konstantinui už svetingumą, diakonas jam padovanojo tuo metu labai brangią dovaną – keturias evangelijas ir Pauliaus laiškus. Paveiktas Dievo žodžio, Konstantinas įtikėjo ir atsisakė savo religinės praeities. Persivadinęs Silvano vardu, 30 metų skelbė Dievo žodį Armėnijoje, Kibosoje, netoli Kolonijos. Silvano dėka nemažai žmonių atsivertė, ir jų skaičius vis augo. Todėl tas dalykas išgarsėjo ir patraukė tuometinio imperatoriaus Konstanto II dėmesį. 684 metais impera-

torius išleido įsaką persekioti tikinčiuosius, ir tą įsaką vykdyti buvo pasiūstas imperatoriaus tarnautojas, vardu Simeonas. Suėmęs Silvaną, jis pastatė jį prieš jo pasekėjų būrį ir liepė jiems užmėtyti jį akmenimis. Tačiau jo pasekėjai tai padaryti atsisakė, visi iki vieno nometę akmenis ant žemės. Visgi atsirado vienas jaunuolis, Silvano įsūnis Justas, kuris užmušė savo įtėvį. Tas įvykis labai sukrėtė imperatoriaus tarnautoją Simeoną, kuris matydamas, kad nei vienas Silvano pasekėjas nepakėlė prieš jį rankos, stipriai susimąstė. Simeonas kalbėjosi su Silvano pasekėjais ir po to pokalbio įtikėjo. Prabuvęs imperatoriaus teisme dar trejus metus, jis metė šias pareigas, grįžo į Kibosą ir pasivadinęs Titu tapo Silvano pasekėju. Praėjus 5 metams po Silvano nužudymo, jo įsūnis Justas vėl išdavė pauliečius. Jis nuėjo pas Kolonijos vyskupą ir pranešė apie pauliečių „erezijos“ atgimimą. Romos katalikų vyskupas žinią perdavė imperatoriui Justinianui II-ajam. Titas ir didelis jo pasekėjų būrys buvo suimti ir sudeginti ant laužo. Tačiau imperatoriui nepavyko sunaikin-

ti pauliečių, nes atsirado būrys kitų mokytojų ir jų pasekėjų ne tik toje vietovėje, bet ir aplinkiniuose kraštuose. VII-IX amžiuose Bizantijos imperijoje pauliečiai patyrė nuolatinį persekiojimą, bet kartais nuo karto gaudavo progą atsikvėpti.

Bizantijos imperatoriaus Leono III Isauro valdymo metais pauliečiai ilsėjosi nuo persekiojimų. Mat 726 metais Leonas III išleido įsaką naikinti visus religinius atvaizdus ir persekioti jų garbintojus. Pauliečiai, kaip žinia, negarbino stabų, todėl šis įsakas ne tik juos atleido nuo persekiojimų, bet ir paskatino skelbti žodį daug laisviau. Šis ikonų naikinimo periodas truko nuo 726-ųjų iki 787-ųjų metų. Panašus laikotarpis pasikartojė ir 814-842 metais, Leono V Armeno valdymo laikotarpiu.

842-846 metais, kuomet šalį valdė imperatorė Teodora, stabų garbintojai atsigriebė už viską, nes ši imperatorė, vėl sugrąžino statulėlių ir ikonų dienas. Sugrįžo baisūs laikai – vėl buvo persekiojami visi, pasisakydavę už atvaizdų niekinimą ir tuštybę. Teodoros valdymo metu

buvo vykdomos žudynės, skandinimai, deginimai, galvų kirtimai. Tikima, kad Teodoros inkvizitoriai išžudė apie 100 000 žmonių. Tačiau tai nesusilpnino tikinčiųjų. Be to, daugelis dėl politinių ir karinių grėsmių jungėsi prie musulmonų.

Pauliečiai Europoje

XI amžiuje nemažai pauliečių buvo apsigyvenę Europoje: Italijoje, Sicilijoje ir tuometinėse graikiškose provincijose. Tiek taikos, tiek karo metu jie laisvai bendravo su vietiniais gyventojais ir ateiviais. Romoje, Milane ir Prancūzijoje jie skelbė Dievo žodį. Pietų Prancūzijoje, Albi mieste, šaknis suleido gausi albiečių sekta, Italijoje – poterini ir katarai. Prancūzijoje juos dar vadino bulgarais, o Bulgarijoje jie vadinosi bogomilais.

Pirmas žymus pauliečių susirinkimas Europoje įvyko Orleano mieste 1017 metais. Pagrindiniai jų mokytojai buvo 12 Orleano katedros kanauninkų, kurie išsiskyrė savo dievotumu ir mokytumu. Pauliečių buvimo Europoje metu tūks-

tančiai įvairaus luomo katalikų priėmė Pauliaus mokymą. Galima suprasti, kad toks pauliečių skelbiamo mokymo populiarumas neliko nepastebėtas visuomenėje ir lygiai taip pat, kaip ir Bizantijoje, prisišaukė nelaimę – prasidėjo persekiojimai. Dvylika Orleano katedros kanauninkų buvo sudeginti ant laužo. Tai buvo pauliečių persekiojimo pradžia Europoje. Vis tik nepaisant sunkumų pauliečių mokymas Europoje įsitvirtino tarp žmonių, bažnyčiose ir net vienuolynuose.

Pauliečių tikėjimas

Tikintieji atmetė Romos katalikų kunigystę, sakramentus, šventųjų garbinimą, atvaizdus ir visus išorinius simbolius bei apeigas. Vienintelis krikštas – Dvasios, jokio vandens krikšto (1Kor 1, 17; 12, 13; Ef 4, 5). Viešpaties vakarienė – tai dvasinis bendravimas Dievo žodyje ir bendrystė su Kristumi. Jie sėmėsi mokymo iš Naujojo Testamento, o ypač iš Pauliaus laiškų, kaip pagrindinio mokymo ir gyvenimo šaltinio.

Kalbant apie pauliečius būtina prisiminti jų mokymo pradininką – ne ką kitą, o apaštalą Paulių. Tai jis pirmasis keliavo po visą dabartinės Turkijos teritoriją, Siriją, kur vėliau buvo Bizantija, pauliečių tėvynė. Kartu su savo bendrininkais jis įkūrė gausybę bažnyčių, todėl Pauliaus mokymas nemirė kartu su Pauliumi, bet plito ir gyvavo tarp žmonių ten pat, tose pačiose pauliečių žemėse. Nepaisant žiaurių persekiojimų ir žudynių, Dievo žodis nebuvo sustabdytas. Išstremti iš savo gimtosios Bizantijos, pauliečiai keliavo po Europą slėniais, palei upes, ir ramiai apsigyvenę toliau skelbė apaštalo Pauliaus mokymą. Tai jie buvo reformacijos įkūrėjai Europoje. Jų dėka į Europą atkeliavo ne tik mokymas, bet ir Naujojo Testamento rankraščiai graikų kalba.

Graikiški rankraščiai Europoje

Osmanams užėmus Bizantiją 1453 metais, dauguma jos gyventojų bėgo į Europą. Taip pat į ją teko keliauti ir pauliečiams. Atvykdami į Europą jie at-

sinešė su savimi labai brangų dalyką – Naujojo Testamento rankraščius senąja graikų kalba, kuria jis ir buvo originaliai parašytas.

Iki pauliečių atkeliavimo į Europą, čia buvo naudojamosi katalikiškąja Vulgata lotynų kalba. Tačiau svarbiausia ne tai, kad ji buvo lotyniška, o tai, kad katalikiškoji Vulgata buvo išversta iš iškraipytų rankraščių. Joje buvo gausybė klaidų, todėl iki pauliečių atsikraustymo europiečiai tenkinosi ne originaliu NT tekstu, o iškraipytu.

Pauliečių pasėta sėkla Europoje davė gausių vaisių. Turime apie 5400 NT rankraščių senąja graikų kalba, kitaip dar vadinamų bizantiškuoju tekstu. Bizantiškieji rankraščiai – tai NT originalų kopijos. Ką rašė apaštalai ir surinko į NT raštus, visa tai buvo kruopščiai parašoma ranka ir dauginama tikinčiųjų bažnyčiose. Šitoks kruopštaus kopijavimo procesas tęsėsi iki pauliečių laikų, kurie toliau pratęsė tas pačias tradicijas ir pagal savo išgales daugino NT senąja graikų kalba, kuri buvo ir jų gimtoji.

Dievas išsaugojo savo žodį ir jį platinė tikinčiųjų rankomis ir širdimis. Tai jie buvo pagrindiniai NT rankraščių saugotojai ir platintojai. Istorikai ir tyrinėtojai nustatė, kad dauguma išlikusių NT rankraščių yra X-XV a. laikotarpio, kai pauliečiai buvo atkeliavę į Europą. Kol jie tebegyveno Bizantijoje, jų dauginami rankraščiai būdavo atiminėjami ir deginami ant laužo kartu su pačiais jų savininkais. Dėl nuožmaus persekiojimo Bizantijoje Romos katalikai sunaikino beveik visus NT rankraščius, įskaitant ir tuos, kurių buvo pridaužinta ir NT apaštalų laikais. Tik atvykę į Europą pauliečiai galėjo atsikvėpti ir ramiai dauginti NT rankraščių kopijas. Europos gyventojams atsirado galimybė savo akimis pažvelgti į NT bizantiškąjį tekstą ir jį palyginti su lotyniškąja vulgata. Tai atvėrė duris originalo rankraščių vertimams į europietiškas kalbas. Be to, vietiniai vertėjai turėjo puikias galimybes gyvai bendrauti su pačiais bizantais, kalbančiais senąja graikų kalba. Tai padėjo vertėjams daug tiks-

liau išversti originalo kalbą į gimtąsias kalbas. Garsiosios Karaliaus Jokūbo Biblijos vertėjai irgi buvo apsupti išsilavinusių Bizantijos ateivių, todėl NT rankraščių vertimas buvo sklandesnis. Atnešę į Europą bizantišką NT tekstą ir jį čia padauginę pauliečiai perdavė estafetę kitiems, vietiniams tikintiesiems. Jau patys europiečiai kibo į NT platinimą ir vėliau spausdinimą. Štai trumpas epizodas apie vieną garsų bizantiško NT platintoją Erazmą.

Erazmas (1469-1536)

Šis žmogus padarė neįkainojamą darbą tolimesniam Dievo žodžio plitimui Europoje. Venecijoje jis sutiko senąją graikų kalbą kalbančių mokytojų ir tris metus studijavo šią kalbą. Sulaukęs 40-ties metų jis buvo pats autoritetingiausias pasaulyje senosios, bizantiškos, graikų kalbos ir NT rankraščių žinovas. Tuo metu jis atmetė daugybę kvietimų profesoriauti garsiausiuose pasaulio universitetuose, nes pašventė savo liku-

sį gyvenimą Šventajam Raštui. Jis buvo tas, kuris keliavo po Europos bibliotekas, rinko pauliečių padaugintus NT rankraščius ir juos atrinkinėjo. Jis surinko virš 5000 rankraščių, juos sugretino, atrinko to paties bizantiško teksto geriausius, be klaidų, rankraščius ir juos išspausdino. Erazmas išleido penkis graikiško NT leidinius: 1516, 1519, 1522, 1527 ir 1535-aisiais metais. Jo atrinkti NT rankraščiai buvo svarbūs tuo, kad buvo per istoriją saugomi ir platinami tikinčiųjų bažnyčiose. Tai buvo tas pats NT, kurį užrašė apaštalai ir kurį vėliau platinė pauliečiai, gyvenę pagal jame užrašytą mokymą.

Po Erazmo darbo kaip iš gausybės rago pasipylė NT vertimai į įvairias Europos tautų kalbas. Deja, atsirado ir iškraipytų NT vertimų, nes jie buvo verčiami ne iš bizantiško, o iš iškraipytojo teksto.

Tokie tad buvo pauliečiai. Daugelio atmesti, kritikuoti, šmeižiami ir beveik nežinomi šių dienų krikščionims, jie iš tiesų buvo labai gerai žinomi pačiam Viešpačiui kaip ištikimi Jo ūkvedžiai.

Istorikai kabina lauro vainikus garbingiesiems, visų numylėtiems, aukštiniams žmonių akyse, tačiau Dievo darbą vykdo visai kiti, tie, kurie brangi na Dievo žodį, juo gyvena ir jį platina. Pauliečiai iš tikrųjų neišmirė, jie tik vadinami kitais vardais ir toliau tęsia tai, ką pradėjo Dievo siųstas pagonių apaštalas Paulius. Tie patys tikėjimo broliai ištikimai saugo ir puoselėja „Pauliaus evangeliją ir Jėzaus Kristaus skelbimą pagal apreišką paslaptį“ (Rom 16, 25.26).

Šaltiniai, kuriais buvo remtasi:

- Edward Gibbon. *Decline and fall of the Roman Empire* (1788 m).
- Broadbent E.H. *The Pilgrim Church* (1931 m).
- Bullinger E.W. *The Paulicians: A lesson from the past* (1901 m).
- Latourette K. S. *A history of Christianity* (1953 m).
- Andrew Miller. *Miller's church history* (1999 m).
- August Neander. *General religion of the Christian religion and church* (1851 m).
- Phillip Schaff. *History of the Christian church* (1926 m).